Sana: “__” _________201__-yil. Sinflar: 11-“_____”. O‘qituvchi: __________

MAVZU: XIX asr oxiri - XX asr boshlarida kapitalizm taraqqiyotida yuz bergan tub o‘zgarishlar

DARSNING MAQSADI:

a) ta’limiy: o’quvchilarga XIX asr oxiri - XX asr boshlarida kapitalizm taraqqiyotida yuz bergan tub o‘zgarishlar haqida ma’lumot berish;

b) tarbiyaviy: o‘quvchilarda dunyoda ro‘y berayotgan o‘zgarishlarga shaxsiy munosabat bildirish malakasini shakllantirish;

d) rivojlantiruvchi: o‘quvchilarni o‘z-o‘zini rivojlantirishga o‘rgatish, mavzu yuzasidan olgan bilimlarini hayotiy vaziyatlarga qo‘llay bilishiga erishish.

Mavzuga oid shakllantiriladigan kompetensiyalar:

a) tayanch kompetensiya(lar): TK1, TK2;

b) fanga oid kompetensiya(lar): FK1.

Dars turi: yangi tushuncha, bilimlarni shakllantiruvchi.

Dars uslubi: an’anaviy.

Dars jihozlari: darslik, tarixshunoslik atamalari lug‘ati, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, slaydlar, bukletlar, tarqatma materiallar, ko‘rgazmali qurollar (audio, video, fotolavhalar, jadvallar) jamlanmasi.

DARS REJASI		
№	**Darsning tarkibiy qismi (bosqichlari)**	**Ajratiladigan vaqt (reglament)**
1	Tashkiliy qism	5 daqiqa
2	Ma’naviyat daqiqasi	
3	O‘tilgan mavzuni takrorlash	5 daqiqa
4	Yangi mavzuni tushuntirish	25 daqiqa
5	Mustahkamlash	5 daqiqa
6	O‘quvchilarni baholash	5 daqiqa
7	Uyga vazifa berish	

DARSNING BORISHI:

Tashkiliy qism: O‘quvchilar bilan salomlashib, sinf xonasining darsga tayyorlik darajasini tekshirish, davomatni aniqlash.

Ma’naviyat daqiqasi: O‘quvchilar bilan kunning muhim iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, ma’naviy-ma’rifiy, axloqiy-tarbiyaviy yangiliklari xususida qisqacha suhbat tashkil etish, ularga nisbatan o‘quvchilarning mustaqil yondashuvini tinglash, bahs-munozara uyushtirish.

Yangi mavzu bayoni: O‘quvchilarga yangi mavzu yuzasidan quyidagi tushunchalar beriladi.

Ishlab chiqarishning XIX asr oxiri " XX asr boshlarida kapikonsentratsiyalashuvi tallzm taraqqiyotida yangi bosqich – monopolistik kapitalizm deb ataluvchi bosqich qaror topdi. Monopolistik kapitalizm - bu ^pitalizmning iqtisodiy hayotida monopoliyalar rivojlangan, moliya oligarxiyasi shakllangan, ishlab chiqarish konsentratsiyalashgan va millatlararo korporatsiyalar vujudga kelgan, siyosiy hayotda^ela ulaming jamiyat hayoti ustidan hukmronligi o‘rnatilgan bosqidiidir.

hasanboy.uz

Kapitalizmning bu bosqichi erkin kapitalizm bosqichidan quyidagi asosiy belgilari bilan ajralib turadi:

1. Ishlab chiqarish sohasida monopoliyalarning vujudga kelganligi. Monopoliya ishlab chiqarish yoki savdoning bir sohasida yakka hukmronlikni egallab olgan ulkan korxona yoki shunday korxonalar birlashmasidir. ^jnopoliyalar industrial davlatlarning barchasida vujudga kelgan edi. Ular kartel, sindikat, trest va konsem shaklida mamlakat xo‘jaligining u yoki bu sohasida hukmron edilar. Masalan, Germaniyada tashkil topgan Reyn-Vestfaliya ko‘mir sindikati amlakatda qazib olinadigan va sotiladigan ko‘mirning asosiy qismini o‘z qo‘lida to‘plagan.

XIX asr oxirida Germaniyada 250 ta, AQSHda esa 185 ta monopoliya faoliyat ko‘rsatgan.

2. Moliya oligarxiyasining vujudga kelganligi. Bu hodisa sanoat va bank kapitalining qo‘shilishi natijasida sodir bo‘lgan. Ishlab chiqarishning arkazlashuvi va sanoatning monopoliyalashuvi jarayoni bank faoliyatida kapitalning markazlashuviga olib keldi. Kuchli raqobat tufayli kichik banklar xonavayron bo‘-lib, yirik banklar tarkibiga qo‘shilib ketdi. Natijada, juda katta moliyaviy qudratga va o‘z mamlakatida ulkan siyosiy ta ’sirga ham ega bo‘lgan moliyaviy markazlar - bank-gigantlar (yirik banklar) vujudga keldi. XX asr boshlarida shunday banklar Fransiyada uchta, AQSHda esa ikkita edi. Bank kapitali bilan sanoat kapitalining birlashib ketishi kapitalning yangi shaklini - moliya kapitalini vujudga keltirdi. Po‘lat, neft, gazeta va boshqa soha „qirollarining“ juda katta bank-sanoat imperiyalari paydo bo‘ldi. AQSHda mamlakatning iqtisodiy hayotini nazorat qilib turgan 60 ta oilaning shunday imperiyalari mavjud edi. XIX asming oxirida bu oilalardan „katta uchlik“ - Rokfeller (neft), Morgan (moliya), Karnegi (po‘lat) ajralib turardi. XX asr boshlarida K^jnegi o‘zining ko‘p millionli mulkini sotganidan so‘ng amerikaliklar nigohida tadbirkorlikdagi omad va boylikning qudrati ikki k ised a - Morgan va Rokfellerda mujassamlashdi. Chunonchi, Rokfellemi ng neft tresti mamlakatdagi neft mahsulotlarining deyai^i barclfasini ishlab chiqarardi, Morganning po‘lat tresti esa po‘latning 66 foizini berardi. Fransiyada esa moliyaviy qudratning timsoli fransuz bankining yirik omonatchilari bo‘lgan „200 oila“ edi

Mustahkamlash: Darsning ushbu qismida o‘quvchilar dars yakunida quyida berilgan topshiriqlar va savollarga javob beradilar:

1. Monopolistik kapitalizm nima?
2. Monopolistik kapitalizmning asosiy belgilari nimalardan iborat?

O‘quvchilarni baholash: O‘quvchilar darsdagi ishtirokiga ko‘ra belgilangan baholash mezonlari asosida baholanadilar. Baholar o‘quvchilarning kundalik daftarlarida va sinf jurnalida aks ettiriladi. Darsda faol ishtirok etmagan o‘quvchilar bilan ishlanadi.

Uyga vazifa: o‘quvchilarga uyga vazifa sifatida mazkur mavzuni o‘qib-o‘rganish, qo‘shimcha materiallar izlab topish va tushunchalarini boyitish topshiriq qilib beriladi.

O‘TIBDO‘: _______

hasanboy.uz

Sana: “__” _________201__-yil. Sinflar: 11-“_____”. O‘qituvchi: __________

MAVZU: Fransiya-Prussiya urushi va uning yakunlari

DARSNING MAQSADI:

a) ta’limiy: o’quvchilarga Fransiya-Prussiya urushi va uning yakunlari haqida ma’lumot berish;

b) tarbiyaviy: o‘quvchilarda dunyoda ro‘y berayotgan o‘zgarishlarga shaxsiy munosabat bildirish malakasini shakllantirish;

d) rivojlantiruvchi: o‘quvchilarni o‘z-o‘zini rivojlantirishga o‘rgatish, mavzu yuzasidan olgan bilimlarini hayotiy vaziyatlarga qo‘llay bilishiga erishish.

Mavzuga oid shakllantiriladigan kompetensiyalar:

a) tayanch kompetensiya(lar): TK1, TK2;

b) fanga oid kompetensiya(lar): FK1.

Dars turi: yangi tushuncha, bilimlarni shakllantiruvchi.

Dars uslubi: an’anaviy.

Dars jihozlari: darslik, tarixshunoslik atamalari lug‘ati, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, slaydlar, bukletlar, tarqatma materiallar, ko‘rgazmali qurollar (audio, video, fotolavhalar, jadvallar) jamlanmasi.

DARS REJASI		
№	**Darsning tarkibiy qismi (bosqichlari)**	**Ajratiladigan vaqt (reglament)**
1	Tashkiliy qism	5 daqiqa
2	Ma’naviyat daqiqasi	
3	O‘tilgan mavzuni takrorlash	5 daqiqa
4	Yangi mavzuni tushuntirish	25 daqiqa
5	Mustahkamlash	5 daqiqa
6	O‘quvchilarni baholash	5 daqiqa
7	Uyga vazifa berish	

DARSNING BORISHI:

Tashkiliy qism: O‘quvchilar bilan salomlashib, sinf xonasining darsga tayyorlik darajasini tekshirish, davomatni aniqlash.

Ma’naviyat daqiqasi: O‘quvchilar bilan kunning muhim iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy, ma’naviy-ma’rifiy, axloqiy-tarbiyaviy yangiliklari xususida qisqacha suhbat tashkil etish, ularga nisbatan o‘quvchilarning mustaqil yondashuvini tinglash, bahs-munozara uyushtirish.

Yangi mavzu bayoni: O‘quvchilarga yangi mavzu yuzasidan quyidagi tushunchalar beriladi.

Ikkinchi yarmidan Napoleon III mavqeiga putur ye**urushining sabablari boshlab Fransiya imperaton Napoleon** III mavqeyiga putur yetdi Bunga sabab - Fransiyaning iqtisodiy taraqqiyot bo‘yicha o‘z qo‘shnilari bo‘lgan Buyuk

Britaniya va Germaniyadan tobora orqada- qolayotganligi bo‘ldi. Ayni paytda, Fransiya tashqi siyosatda ham muvaffaqiyatsizlikka uchray boshladi. Chunonchi, u Prussiyanirq^ Germaniyani birlashtirishiga to‘sqinlik qila olmay qoldi. Germaniya

hasanboy.uz

yagona davlatga birlashadigan bo‘lsa, Fransiyaning xalqaro maydondagi obro‘siga jiddiy zarar yetar va Yevropadagi ikkinchi davlatdek mavqeyi barham topar edi. Fransiya hukmron doiralari 1860-yildagi Buyuk Britaniya-Fransiya savdo shartnomasidan ham norozi edi. Chunki ingliz tovarlarining Fransiyaga ko‘plab kintilishi fransuz tovarlari bilan raqobatni kuchaytirmoqda edi. Bundan tashqari, mamlakatda ishsizlik, qimmatchilik mehnatkashlaming doimiy yo‘ldoshi bo‘lib qolgandi. Bu hodisa ishchilaming keskin noroziligini vujudga keltirdi. Bunday sharoitda, Napoleon III uchun Prussiyaga qarshi g‘olibona urush zarur edi. Bu urush Fransiyaning, shuningdek, Napoleon III ning ham mavqeyini tiklagan bo‘lardi. Buning uchun esa urushda g‘alaba qozonish, Germaniyaning birlashishiga yo‘l qo‘ymaslik va Germaniyaning ba’zi hududlarini bosib olish zarur edi. Prussiya ham bir necha yillardan beri Fransiyaga qarshi urushga tayyorlanib kelmoqda edi. Uning maqsadi Germaniyada Prussiyaning hukmronligini mustahkamlashga to ‘siq bo‘lgan Fransiyani yengish va Germaniyani birlashtirishni nihoyasiga yetkazish edi. Tomonlarga urushni boshlash uchun bir bahona zarur edi, xolos. Tez orada bunday bahona ham topildi. Ispaniya taxtiga kimni o‘tqazish masala- Urushning boshlanishi si urushning boshlanishi uchun bahona bo‘ldi. Xo‘sh, bu muammo qanday vujudga kelgan edi? 0 ‘zining bir vaqtlardagi qudratini yo‘qotgan Ispaniyada 1868-yilda inqilob yuz berdi. Qirolicha Izabella II Fransiyaga qochib ketishga majbur bo‘ldi. Fransiya imperatorining xotini (millati ispan edi) Izabellaga taxtni qaytarib olishida yordam berishga qaror qildi. Biroq, tez orada, Yevropaning buyuk davlatlari o‘rtasida Ispaniya taxti uchun boshlanib ketgan kurash bunga imkon bermadi. Bunga Germaniyaning ham Ispaniya taxtiga o‘z nomzodini qo‘yishga harakat qilgani sabab bo‘ldi. Fransiya hukumati ermaniyadan o‘z nomzodidan voz kechishini talab etdi. Prussiya qiroli Vilgelm I bunga rozi bo‘ldi. Biroq bu rozilik Fransiyani q|u^atlantirmadi. Endi, Fransiya Germaniyadan kelgusida ham Ispan taxti uchun nomzod ko‘rsatmasligini, hozir ko‘rsatgan nomzodidan taxt da’vosidan butunlay voz kechishiga erishishini talab qildi. Urushga shoshilayotgan Prussiya kansleri* Bismark esa gazetada qirol va Fransiya elchisi o ‘rtasidagi suhbat tafsilotini atayin buzib talqin etdi. Gazetadagi xabarga ko‘^t, go‘yo qirol Fransiya elchisi bilan gaplashishni xohlamagan va elchiga orqasini o‘girib olgan (bu hodisa tarixga „Ems depeshasi“ nomi bilan kirgan).

Mustahkamlash: Darsning ushbu qismida o‘quvchilar dars yakunida quyida berilgan topshiriqlar va savollarga javob beradilar:

O‘quvchilarni baholash: O‘quvchilar darsdagi ishtirokiga ko‘ra belgilangan baholash mezonlari asosida baholanadilar. Baholar o‘quvchilarning kundalik daftarlarida va sinf jurnalida aks ettiriladi. Darsda faol ishtirok etmagan o‘quvchilar bilan ishlanadi.

Uyga vazifa: o‘quvchilarga uyga vazifa sifatida mazkur mavzuni o‘qib-o‘rganish, qo‘shimcha materiallar izlab topish va tushunchalarini boyitish topshiriq qilib beriladi.

O‘TIBDO‘: _______

hasanboy.uz

Ushbu konspektning ***to'liq va fondagi yozuvlarsiz*** variantini olish uchun
+998946281992 telegram raqamiga yoki
@mahmudov_24 telegram adresiga xabar yozing

Narxi 20 000 so'm

To'lov FAQAT **click, payme** yoki **paynet*** orqali
BOG'LANISH FAQAT TELEGRAM ORQALI! Telefon qilinganda yoki sms yuborilganda javob bermaslik ehtimoli yuqori

Qolgan sinf namunalari va boshqa hujjatlar bilan telegram kanalimiz yoki web saytda tanishingiz mumkin.

Telegram kanal: @uzmaktab
Web sayt: www.hasanboy.uz

* paynet telefon raqamiga emas

hasanboy.uz